

Nomádská říše

Mongolové byli stále kočovníci, ale v roce 1223, čtyři roky po zahájení západního tažení, se jejich říše rozkládala v délce 7200 kilometrů od Kavkazu a pobřeží Kaspického moře ke Koreji a Tichému oceánu. V tomto okamžiku by se byl Čingischán mohl usadit v některém z mnoha paláců, které dobyl, či panovat v Urganči, Samarkandu nebo jiném z mnoha velkých měst, která nyní tvořila součást jeho říše a jež nyní – navzdory údajným masakrům – opět prosperovala. Byl by mohl dobýt Konstantinopol nebo Řím, neboť v dané chvíli by se k němu velmi hodil titul „vládce světa“. Místo toho se však v souladu s nomádskými obyčejí vrátil k letní pastvě do Orchonského údolí, starého známého tábořiště, známého jako „černé stany“, Karakorum.

Z Karakorumu dnes zbylo jen málo. Vlny dobyvatelů, naposledy ke konci 20. století mongolští komunisté s ruskou podporou, dokončili to, co začal čas a počasí, takže z kdysi slavného kočovnického města nezbylo skoro nic. Po třicet let, počínaje rokem 1223, bylo však centrem mongolské moci, a tudíž tím, co býval nějakou dobu v 19. a 20. století Londýn – hlavním městem světa. Třebaže říše nabízela mnoho bohatších a lépe situovaných míst jako případných administrativních sídel, výběr Karakorumu svědčí o Čingischánově zdravém úsudku.

Údolí, v němž se nachází, je obklopeno ježatými kopci, jež protínají zákruty řeky Orchon. Těší se ideálnímu mikroklimatu a mělo dostatečně dobré pastviny pro mongolské koně a stáda. Pro Čingischána bylo však patrně nejdůležitější, že ho kočovníci považovali za posvátné. O tisíc let dříve bylo údolí vlastní Siung-nuů. Po nich si zde vybuodovali hlavní město Turkuti, stejně jako v 8. století Ujguři, kteří přišli po nich. Ujguři vystavěli velké centrum v Ordu Baliq, 25 kilometrů severozápadně od Karakorumu, které sloužilo jako tržiště

i královská rezidence s proslulým zlatým stanem. Nelze zjistit, zda měla nějaká skála v Orchonském údolí náboženský význam či zda na tomto místě kdosi někdy spatřil nějaké znamení či omen. Musel však existovat důvod, proč bylo údolí dlouhou dobu fyzickým a spirituálním domovem stepních kočovníků. Nyní náleželo Mongolsku.

Když se nový vládce usadil v Orchonském údolí, posílil tak kmenovou identitu a upevnil svou *'asabíju*. Na rozdíl od abbásovských chalífů v Bagdádu žil mongolský chán ve svém novém hlavním městě se svým lidem. „Já, žijící na barbarském severu,“ napsal jistému čínskému mudrci, právě tak, jak to mohl před před osmi sty lety napsat Hun Attila, „nosím totéž oblečení a jím stejné jídlo jako honáci a pastevci stád. Konáme tytéž oběti a sdílíme tytéž bohatství.“ Čingischánův popis života, žitého bez „neřádných vášní“, potvrzují svědectví zahraničních návštěvníků hlavního města, kteří viděli, že velký chán jí totéž co jeho dvořané – zajíce, jeleny, divoká prasata, sviště nebo antilopy, pokud je ulovili, anebo ryby z řeky Orchon a ovce ze svých stád.

Navzdory obrovskému bohatství a moci, jež Čingischán nahromadil během dvaceti let od *kurultaje* v roce 1206, bylo Karakorum v podstatě pouhým táborem nomádských jurt, postaveným před jeho příjezdem a zlikvidovaným, jakmile se dobyvatel – roku 1226 – vydal na další výpravu. Tentokrát si to namířil na východ ke Žluté řece, aby upevnil svou vládu v srdci Číny. Následujícího roku se vrátil do Karakorumu, ale tentokrát zde musel zůstat navždy, jelikož, jak uvádí *Tajná kronika*, „vystoupil do nebes“.¹⁴⁹

Stejně jako v případě mnoha událostí z jeho života existuje i množství vysvětlení jeho smrti. Podle jednoho líčení zemřel v důsledku nejběžnějšího kočovnického úrazu, pádu z koně. Jistá tibetská kronika tvrdí, že zemřel poté, co se pomíloval s princeznou čínského státu Si Sia, na nějž zaútočil, jelikož ve vagíně ukrývala žiletku, takže Čingischán následně vykřvácel.¹⁵⁰ Ale pravděpodobnější je verze Marka Pola, že zemřel v důsledku válečného zranění.

V té době Mongolové dokončili proces výběru velkého chána, který měl jisté rysy demokratického procesu. V následujícím roce 1229 se na řece Kelüren u Kode'u Aral shromáždili na *kurultaj* šlechtici a knížata, aby projevíli smutek nad Čingischánovým odchodem a zároveň zvolili jeho nástupce. Ačkoli žádná pevná pravidla neexistovala, mongolská tradice upřednostňovala nejmladšího syna. Volba mu však neposkytla vládu nad celou říší, a tak když se Čingischánův nejmladší syn Toluj chopil vlády ve vlastním Mongolsku, zbytek říše si mezi sebe rozdělili jeho bratři – jeden vládl nad Transoxianou, druhý ve východních územích a další na dálném západě, kde se nyní nachází Rusko. O dva roky později se konal další *kurultaj* a tentokrát knížata a urozcenci souhlasili s tím, aby titul velkého chána připadl Ögedejevi, vládci východu.